

5. Статистичний бюлетень "Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік". – К.: Державний комітет статистики України, 2012. – 88 с.

6. Тарнавська Н.П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика / Н.П. Тарнавська ; Тернопільський економічний ун-т. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 570 с.

***Abstract.** Improving competitiveness of the agricultural enterprises belongs to the most and priority tasks of the national economy development. Main attention is owned by ensuring a balance of state regulation and entrepreneurial initiatives, harmonize of national, regional and local conditions for competitiveness improvement. Agricultural sector in modern economic conditions by its nature does not have possibility to function effectively without government support of domestic producers. It has to be activated at the level of normative - legal support to be base for development of agricultural economic.*

***Statement of the article** is analysis of the degree of government support producers at Zaporozhye region in 2008-2011 years, and the determination of its impact on the competitiveness of the agricultural enterprises.*

***The results of the study.** There is a significant deterioration of the state support of agricultural enterprises in Ukraine and at the Zaporozhye region over the last 4 years. The level of subsidy remains low and does not enough for competitiveness improvement in agricultural enterprises. Government support volume decreased sharply in several times. The main decrease occurred in the livestock. And the share of government support is 16% from all actives.*

***Conclusions.** The government support of agricultural enterprises should to direct for nonprofit or low profit production. At the first, it has to be in livestock. It should phase out nonprofit types of production to competitiveness level. Without direct government support is impossible to improve competitiveness advantage of enterprises. Government should to give advantage to additional direct payments before profit tax refund.*

УДК: 338.43:636.4

Аюбов Р.А.  
молодший науковий співробітник  
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЗАГАЛЬНОЇ ОЦІНКИ СТАНУ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА

***Анотація.** У статті розглядаються методичні підходи загальної оцінки стану розвитку свинарства.*

***Ключові слова:** розвиток свинарства, компонента розвитку, споживчий розвиток свинарства, інвестиції.*

**Постановка проблеми.** Розвиток свинарства є складним і багатограним процесом, що зумовлює необоротні, свідомо-спрямовані та закономірні зміни в цієї галузі, а також у явищах, умовах і процесах, котрі прямо чи опосередковано впливають на її стан. У процесі розвитку свинарства можна виділити такі основні компоненти як виробничий, споживчий, інвестиційний, технічний, технологічний, ресурсний, конкурентний, інфраструктурний і фінансовий. Показники та тенденції стану, динаміки і структури кожної із зазначених компонент окремо та у своїй взаємодії характеризують загальний рівень розвитку галузі [1]. Об'єктивні загальні оцінки стану розвитку свинарства слугують основою для прийняття господарюючими суб'єктами найбільш важливих рішень, щодо надання процесу розвитку галузі бажаного характеру. У зв'язку з зазначеним необхідна науково обґрунтована методична база для здійснення таких оцінок. Створення такої бази має важливе значення для забезпечення населення свининою та підвищення ефективності її виробництва.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** До розробки методичних аспектів розвитку сільськогосподарського виробництва та свинарства зокрема суттєвий внесок зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені й науковці В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, В.І. Бойко, С.А. Володін, П.І. Гайдучський, В. Ф. Іванюта, О.В. Мазуренко, А.П. Макаркина, М.Й. Малік, В.Я. Мессель-Веселяк, К.В. Колузанов, Л.В. Молдаван, Н.В. Оляднічук, Ф.К. Почерняєв, В.П. Рибалко, М.І. Кісіль, П.Т. Саблук, І.В. Свиноус, П.М. Семиусов, І.Н. Топіха, О.М. Шпичак, О.А. Шуст, М.Д. Янків та інших. Вони визначили сутність, фактори, методика дослідження та шляхи підвищення ефективності виробництва м'яса свиней. Проте методичні підходи комплексної оцінки стану розвитку галузі свинарства досліджені не достатньо.

**Мета статі.** Дослідити методи і прийоми оцінки стану розвитку свинарства та обґрунтувати пропозиції щодо їх удосконалення.

**Виклад основного матеріалу.** За результатами досліджень встановлено, що узагальнюючу, комплексну оцінку стану розвитку свинарства потрібно здійснювати за допомогою інтегрованого комплексного показника, що поєднує

у собі узагальнені оцінки окремих компонентів розвитку, та обчислювати його за наступною формулою:

$$P_{pc} = \sum P_{ik} \quad (1)$$

де  $P_{pc}$  – рівень розвитку свинарства;

$P_{ik}$  – узагальнена оцінка  $i$ -тої компоненти (у тому числі: виробничого ( $P_{вр}$ ), інвестиційного ( $P_{ip}$ ), технічного ( $P_{mp}$ ), технологічного ( $P_{т-ур}$ ), ресурсного ( $P_{pp}$ ), споживчого ( $P_{cp}$ ), конкурентного ( $P_{кр}$ ), інфраструктурного ( $P_{инр}$ ), фінансового ( $P_{фр}$ ) розвитку).

Кожну компоненту розвитку характеризує набір спеціальних аналітичних показників, значимість яких різниться. Тому визначати узагальнену оцінку кожної компоненти слід за такою стандартною формулою:

$$P_{ik} = \sum B_{jn} \cdot B_{jn} \quad (2)$$

де  $B_{jn}$  – коефіцієнт вагомості  $j$ -того аналітичного показника, що характеризує компоненту розвитку.

$B_{jn}$  – оцінка у балах  $j$ -того аналітичного показника, який характеризує відповідну компоненту розвитку [5].

Приклад результатів узагальнюючих оцінок стану розвитку свинарства східної частини степової зони України наведено в таблиці 1.

З метою досягнення, у процесі досліджень наведених у таблиці 1, результатів по кожній компоненті було проаналізовано стан і динаміку аналітичних показників розвитку, оцінено їх значення у балах, визначено коефіцієнти вагомості, обчислено узагальнюючі показники та визначено інтегрований комплексний показник розвитку свинарства.

**Узагальнена оцінка розвитку свинарства у східній частині степової зони України**

Компонента розвитку	Усереднене значення показника оцінки по окремих компонентах		Узагальнена оцінка значень компонент
	аналітичних показників у балах	коефіцієнтів вагомості	
Виробнича	2,4	1,68	4,03
Інвестиційна	3,9	1,64	6,40
Технічна	2,8	1,51	4,23
Технологічна	3,1	1,83	5,67
Ресурсна	4,0	1,75	7,00
Споживча	2,6	1,78	4,63
Конкурентна	4,1	1,69	6,93
Інфраструктурна	3,5	1,48	5,18
Фінансова	2,9	1,37	3,97
<b><i>Інтегрований комплексний показник розвитку свинарства</i></b>	<b>X</b>	<b>X</b>	<b>48,04</b>

По динаміці його значення у перспективі доцільно вивчати зміну умов і результатів розвитку галузі, а шляхом порівняння із значенням аналогічних показників в інших регіонах – виявляти перспективи регіонального розвитку свинарства .

Коефіцієнти вагомості відбивають значимість аналітичних показників, що характеризують розвиток. Їх доцільно визначати експертним шляхом або за даними стохастичного аналізу. При цьому необхідно враховувати не лише значимість впливу показника, а також і тип зв'язку (прямий чи зворотній), коригуючи коефіцієнт вагомості на «-1» у разі зворотних зв'язків. У будь-якому разі слід дотримуватися загального принципу, наведеного у табл. 2.

Водночас, аналітичні показники доцільно оцінювати методами порівняння, абстрактно-логічним, горизонтальним або вертикальним аналізом, експертним, а також шляхом співставлення з нормативами. Значення таких оцінок слід наводити в балах від 1 до 5 залежно від поліпшення значення показника (відповідно 1 бал – значення показника незадовільне, 2-4 бали – значення показника поліпшується, 5 балів – значення показника оптимальне).

**Значення коефіцієнтів вагомості залежно від впливу аналітичних показників на узагальнюючу оцінку рівня розвитку свинарства**

<i>Значимість впливу показника</i>	<i>Величина коефіцієнта вагомості</i>
Слабкий	1,00
Помірний	1,33
Посилений	1,67
Визначальний	2,00

Велике значення в адекватній оцінці рівня розвитку свинарства відіграє виважений підбір аналітичних показників, що характеризують основні компоненти галузевого розвитку. За результатами дослідження було виявлено найбільш важливі з них. Так, виробничий розвиток характеризують такі аналітичні показники, як обсяг виробництва продукції свинарства в натуральному і вартісному виразах; частка продукції галузі у сукупному сільськогосподарському виробництві; кількість сільськогосподарських підприємств, та їх питома вага у загальній чисельності господарюючих суб'єктів; темпи приросту виробництва. Зазначені аналітичні показники оцінювання стану виробничого розвитку свинарства дають уявлення про загальний стан справ у галузі .

Проте, у сучасній стратегічно орієнтованій економіці недостатньо розглядати виробництво як основний і вичерпний оціночний критерій, оскільки основну динаміку розвитку будь-якої галузі утворює споживання. Лише той вид бізнесу має перспективи, продукція якого користується попитом чи потенційно спроможна спонукати до виникнення попиту. З цих причин провідного значення набуває оцінювання споживчого розвитку [4]. При цьому слід враховувати, що продукція свинарства може бути як предметом купівлі кінцевим споживачем (зазвичай населенням), так і використовуватися в якості сировини переробною промисловістю, закладами громадського харчування та

іншими господарюючими суб'єктами. З огляду на зазначене до основних аналітичних показників, що характеризують споживчий розвиток свинарства належать: обсяги продажу продукції свинарства та динаміка цих обсягів упродовж останніх трьох років; частка населення, яке споживає продукти свинарства; питома вага свинини в загальному обсязі її споживанні; рівень платоспроможного попиту населення; кількість господарюючих суб'єктів, які використовують продукти свинарства у власному виробництві; частка фінансово нестійких споживачів; рівень незадоволеного попиту; потенціал зростання попиту в найближчій перспективі; показники динаміки цін.

Розвиток будь-якої сфери економічної діяльності нині неможливий без забезпечення його інвестиційної компоненти. Адже саме інвестиції стають тим рушійним механізмом, що дозволяє досягнути оптимального рівня виробництва, а умови їх реалізації значним чином визначають ефективність діяльності. Основними аналітичними показниками, які характеризують інвестиційний розвиток є: валовий та чистий інвестиційні потоки в галузь; частка чистих інвестицій, що вкладаються сторонніми інвесторами; рівень тезаврації прибутку; індекси інвестицій за останні три роки; рівень забезпечення інвестиційної потреби галузі потенційними джерелами інвестицій; показники структури інвестиційних джерел.

Інвестиційна компонента розвитку тісно пов'язана з технічною, технологічною та ресурсною, хоча й відбиває дещо інший бік процесу створення умов діяльності. Аналітичними показниками, що характеризують технічний розвиток свинарства, є: рівень забезпеченості виробників галузі засобами виробництва; коефіцієнти зносу та оновлення основних засобів; відповідність виробничих засобів кращим світовим аналогам; динаміка впровадження інноваційної техніки.

Технологічний розвиток характеризується наявністю та широтою впровадження сучасних технологій вирощування і відгодівлі свиней; часткою господарюючих суб'єктів, які використовують інноваційні технології виробництва; часткою продукції у сукупному обсязі виробництва, яка є

екологічно чистою; рівнем використання генно-модифікованих організмів у кормах.

Ресурсний розвиток характеризується забезпеченістю свинарства кадрами відповідної кваліфікації; наявністю необхідних земельних ресурсів; відповідністю погодно-кліматичних умов технологічним умовам ефективного підприємництва; забезпеченістю кормами як власного виробництва, так і покупними, у тому числі спеціальними харчовими добавками.

Конкурентний розвиток характеризується станом ринкового конкурентного середовища або рівнем монополізму; наявністю фактів дискримінації товаровиробників; наявністю і частотою виникнення фактів кримінального характеру щодо порушення інтересів товаровиробників; часткою експорту продукції; питомою вагою продуктів імпортного походження в сукупному обсягу продажів на внутрішньому ринку; рівнем захисту вітчизняного товаровиробника; співвідношенням внутрішніх та світових цін.

На сучасному етапі розвитку підприємництва умови і ефективність господарювання у значній мірі залежить від розвитку інфраструктури. Тому достатньо уваги у процесі оцінок слід приділити рівню забезпеченості свинарства об'єктами транспортної, виробничої, фінансової, комерційної і ринкової інфраструктури з розрахунку на 1 тис. голів, 1 підприємство, 1 працюючого.

Аналіз фінансової компоненти розвитку свинарства вимагає вивчення і оцінювання: рівнів прибутковості та рентабельності діяльності в галузі; норми прибутку на вкладений капітал; коефіцієнтів фінансової незалежності та платоспроможності господарюючих суб'єктів, зайнятих у свинарстві; а також показників порівняної оцінки прибутковості і фінансової стійкості виробників свинини та інших сільськогосподарських підприємств.

**Висновки.** 1. Узагальнюючі оцінки стану розвитку свинарства є важливою базою для прийняття стратегічних рішень щодо прискорення процесів розвитку. Оскільки здійснюванні на основі багатьох різнопланових показників не дозволяють отримати однозначні рішення.

2. У економічних дослідженнях і практиці доцільно використовувати запропоновані методичні підходи щодо визначення одного інтегрованого комплексного показника, що дозволяє врахувати стан і тенденції розвитку виробничої, інвестиційної, технічної, технологічної, ресурсної, споживчої, конкурентної інфраструктури та фінансової компоненти.

3. За результатами отриманими з використанням запропонованих методичних підходів, оцінок, слід використовувати при розробці і реалізації державних, галузевих і регіональних програм, удосконаленні державної аграрної політики, запровадженні заходів з формування привабливого інвестиційного клімату в сільському господарстві, в індикативних планах розвитку національного господарства, при удосконаленні засад зовнішньоекономічної політики тощо.

#### **Література:**

1. Дейнеко Л.В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень (проблеми теорії та практики).- К.: Знання, 2006. – 331 с.
2. Дзись Г. Роль регіонів в становленні національної економіки України //Економіка України, 2005, №10. С. 19-28
3. Іванюта В. Ф. Стан і проблеми виробництва продукції свинарства в Україні / В. Ф. Іванюта, Н. М. Бейдик // Агросвіт. – 2008. – № 10. – С.25-27.
4. Крилова Л. Свинарство: розвиток у поєднанні наукової та виробничої програм / Крилова Л., Самойленка А.В. // Пропозиція. – 2009. - №2. – С. 127-130.
5. Оляднічук Н. В. Основні напрями підвищення рівня інтенсифікації свинарства / Оляднічук Н. В. // Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 90-94.
6. Шуст О. А. Економічні аспекти виробництва продукції свинарства в Україні. / Шуст О. А. // Інноваційна економіка. – 2011. – № 2. – С. 139–143.

*Анотація.* В статті розглядаються методичні підходи загальної оцінки розвитку свиноводства.

*Ключеві слова:* розвиток свиноводства, компоненти розвитку, потребителське розвиток свиноводства, інвестиції.



**The summary.** *The article considers the methodical principles of assessment of pig production. The development of pig production is a complex and multifaceted process that leads to non-consciously-directed and regular changes in the industry, as well as in events, conditions and processes that directly or indirectly affect its status. In the development of pig production can be divided into the following main components as production, consumption, investment, technical, technological, resource, competition, infrastructure and finance. Performance status and trends, dynamics and structure of each of these components separately and in their interactions characterize the overall development of the industry. Industrial development characterized by the following analytical parameters as the amount of pig production in physical and value terms, the share of industry in total agricultural production, the number of farms and their share in the total number of businesses, the growth rate of production. These analytical performance evaluation of the production of pig give an idea about the general state of the industry.*

*In economic research and practice appropriate to use the proposed methodological approaches to the definition of a single integrated complex index that allows to take into account the status and trends of production, investment, technical, technological, resource, consumer, competition and financial infrastructure components.*

УДК 631.155.2:634

Болтянська Л.О.

к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнічний університет

## ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ІНТЕГРАЦІЇ В САДІВНИЦТВІ

**Анотація:** *Автором розглянуто механізм формування асоціації товаровиробників плодової продукції та продукції її переробки. Визначені основи функціонування схеми даного інтегрованого формування на основі угоди про спільну діяльність. Зазначені основні сфери формування асоціації: виробнича, промислова переробка, маркетинг та торгівля. Розглянуто досвід інших країн щодо об'єднань товаровиробників сільськогосподарської продукції.*

*В роботі надана схема асоціації на основі угоди про спільну діяльність. Керуючим органом даної асоціації може стати Рада директорів в голові директора основного спеціалізованого садівничого підприємства. Також до керуючого органу включають керівників сільськогосподарських садівничих підприємств або уповноважені особи від сільськогосподарських товаровиробників, кооперативів, фермерів, керівник обліково-розрахункового центру, керівники підприємств торгівельної мережі. Всі рішення керівничого органу повинні бути оформлені протоколом узгодження механізму розподілу виручки від реалізації для кожного учасника, роздрібних та оптових цін асоціації за підписами керівництва. Основним розрахунковим центром асоціації є обліково-розрахунковий відділ, який здійснює облік поточних справ асоціації, статистичний облік надходження плодової продукції, її переробки і реалізації, проведення своєчасного розрахунку із сільськогосподарськими товаровиробниками, садівничими підприємствами, магазинами. Наприкінці року здійснюється остаточний розрахунок діяльності асоціації.*

**Ключові слова:** *агропромислова інтеграція, асоціація, об'єднання підприємств, стадії виробництва кінцевого продукту.*